

کارآفرینی با رویکرد ارزآوری غیرنفتی و اقتصاد مقاومتی

فردین فرهودی^۱، فرزین فرهودی^۲

چکیده

افت و خیزهای قیمت جهانی نفت، متأثر از برنامه کشورهای پیشرفته اقتصادی و همچنین منابع محدود نفت و گاز، این بخش از درآمد ارزی کشور را که بخش بزرگی از بودجه جاری کشور می‌باشد؛ غیرقابل اتکا ساخته است. از این رو با توجه به مشکلات ساختاری اقتصاد ایران، با افزایش نرخ ارز نارضایتی‌ها و نابسامانی‌های قابل توجهی در کشور رخ می‌دهد. کارآفرینی و خلق محصولات و خدمات جایگزین نفت، رقابت‌پذیر نمودن صنایع بزرگ و کوچک و صرفه‌جویی ارزی با جلوگیری از واردات برخی کالاهای غیرضروری یا غیراستاندارد، می‌توانند نقش مهمی در افزایش کارایی اقتصادی ایفا کنند. این مقاله به معرفی ابعاد کارآفرینی و نیز بخش‌هایی که کمتر مورد توجه سرمایه‌گذاران قرار گرفته از منظر ارزآوری و اقتصاد مقاومتی پرداخته است.

واژگان کلیدی: کارآفرینی، ارزآوری، اقتصاد مقاومتی، ظرفیت‌های بومی و ملی، اقتصاد

غیرنفتی

۱- مقدمه

کشور ایران دارای منابع و امکانات بسیار زیادی است که قسمت اعظم این منابع بدون استفاده مانده یا به‌طور ناکارآمد از آن استفاده می‌شود؛ سرمایه انسانی اولین منبع ایجاد مزیت رقابتی است اما متأسفانه از آنجاکه در ایران قابلیت‌های بخش توانمند کشور فرصت شکوفایی

^۱ کارشناس ارشد عمران- سازه، دانشگاه محقق اردبیلی

^۲ کارشناس ارشد مکانیک-تبدیل انرژی، دانشگاه ارومیه

نمی یابد در دهه های اخیر مهاجرت نخبگان که از آن به فرار مغزها تعبیر میشود، بالا و رو به افزایش بوده است.

از طرفی توسعه اقتصادی در دنیای امروز بر پایه نوآوری، خلاقیت و استفاده از دانش استوار است؛ این نوآوری و خلاقیت در سال های اخیر که کشور در اثر تحریم ها با کمبود ذخایر ارزی روبه رو بوده است به عنوان اقتصاد مقاومتی ارائه شده اما آن چنان که باید چهارچوب مدون و عمیقی برای آن ارائه نشده است به طوری که اکثر مردم با شنیدن آن، درهای بسته اقتصادی را تجسم می کنند؛ در حالی که این عبارت به معنای رقابت و فعالیت هوشمندانه اقتصادی با توجه به نقاط استراتژیک اقتصاد یک کشور است. این نقاط استراتژیک در اقتصاد کشورهای مختلف با رقبای اقتصادی یا دشمنان کشوری معانی متفاوتی پیدا می کند. در این میان کارآفرینی با پیوند اقتصاد مقاومتی و ارزآوری، می تواند نقش تعیین کننده ای داشته و نوآوران و سرمایه گذاران را به سمت فعالیت هایی هدایت کند که در حین داشتن موقعیت استراتژیک، سوددهی مناسبی برای آن ها داشته و قابلیت صادرات و مبادله ارز خارجی را داشته باشد.

۲- لزوم کارآفرینی در ایران

ترکیب جمعیتی جوان کشور و ضرورت ایجاد فرصت های شغلی (لزوم کارآفرینی)، نوسان بهای نفت و دائمی نبودن منابع موجود (لزوم ارزآوری غیرنفتی) و تحریم ها و تلاش ها برای به انزوا کشاندن کشور ایران توسط برخی قدرت های اقتصادی جهان (لزوم اقتصاد مقاومتی) باعث توجه جدی به منابع ارزی غیرنفتی در سال های اخیر شده است.

افزایش نرخ ارز، معلول عدم تعادل ها، مشکلات ساختاری اقتصاد، تورم، کمبود مواد اولیه صنعتی، کاهش عرضه ی ارز (در نتیجه ی نقصان صادرات)، تحریم اقتصادی و همچنین تمایل به تبدیل دارایی های نقدی از حالت ریالی به حالت دلاری است. در این میان کارآفرینی با تمرکز بر صادرات می تواند کاهش عرضه ی ارز را که خود باعث افزایش نرخ ارز در سال های اخیر بوده است، جبران کند. همچنین در این مسیر با هدایت سرمایه به سمت تولید از انباشتگی ارز در منازل جلوگیری خواهد شد.

کارآفرینی فرآیندی است که به کمک آن فرصت‌ها برای خلق محصولات و خدمات آتی، کشف، ارزیابی و بهره‌برداری می‌شوند. (مقیمی، ۱۳۸۴)

۳- مسیر کارآفرینی در ایران

قرن حاضر به علت ویژگی‌های خاص خود، چالش‌های اقتصادی ویژه‌ای داشته است. کارآفرینی ابزاری است که کارایی اقتصادی را افزایش داده و کارآفرین متعهد می‌شود که مخاطرات یک فعالیت اقتصادی را سازمان‌دهی و تقبل نماید؛ این مهم در سازوکارهای دولتی به این علت که انجام وظایف، عموماً بر اساس تقسیم وظایف خشک و تنها در حدی انجام می‌گیرد که پاسخگویی در برابر مقام بالاتر قابل انجام باشد، میسر نیست؛ اما جامعه و سیستم دولت بایستی بستر لازم برای رشد افرادی که ایده را به محصول و علم و دانش را به صنعت تبدیل می‌کنند، مهیا کنند.

جایگزینی اقتصاد نفتی با اقتصاد کارآفرینی و علاوه بر آن بهره‌گیری از اقتصاد نفتی در جهت رشد اقتصاد کارآفرینی، باید در کشور ما مورد توجه قرار گیرد؛ چراکه رقیبان اقتصادی ایران با تحت تأثیر قرار دادن قیمت جهانی نفت، اقتصاد داخلی کشور را با بحران‌هایی از جمله غیرقابل پیش‌بینی نمودن اجرای برنامه‌های بلندمدت، مانند طرح‌های عمرانی که نیاز به برنامه‌ریزی اقتصادی میان‌مدت و بلندمدت دارد، مواجه نموده است. همین امر باعث شده تا پهنه کشور به سرای کارهای نیمه‌تمام و کم‌بازده تبدیل شود چراکه مطالعه یک طرح و پیش‌بینی سوددهی اقتصادی آن برای مدت‌زمان معلومی محاسبه می‌شود که بعد از گذشت زمان و رکود سرمایه، بازدهی بی‌معنا می‌گردد.

ساختارهای سازمانی در ایران، با تفویض مسئولیت، همراه با دادن اختیار به رده‌های پایین‌تر و نیز برقراری سیستم پاداش مناسب که منجر به تقویت ریسک‌پذیری و تقویت رفتارهای نوآورانه شود، باید به گونه‌ای طراحی و اصلاح گردد که بتواند تسهیل‌کننده کارآفرینی باشد و سبب تقویت رفتارهای نوآورانه شود.

همچنین در هر سازمان، گروهی از افراد وجود دارند که از منابع انسانی، مالی و فناورانه بهتر از دیگران استفاده می‌کنند؛ از این‌رو مدیریت سازمان باید بکوشد که این گروه از افراد را شناسایی، تشویق و حمایت کند. (احمدی، ۱۳۸۹)

اما در ایران توسعه اقتصادی بر مبنای کارآفرینی از مسیر مشابه کشورهای توسعه یافته عبور نمی‌کند. ممکن است این سؤال پیش آید که چرا کشوری که قادر به تولید موشک‌های دوربرد یا داشتن صنعت هسته‌ای است، هنوز نتوانسته در بخش‌های دیگر، همچون صنعت خودروسازی، نساجی و یا ... پیشرفت قابل توجهی داشته باشد؟ باید توجه داشت که قدرت‌های بزرگ اقتصادی جهان سال‌هاست در عرصه تولید و فناوری کار می‌کنند و رقابت صنعتی با چنین سیستم‌هایی کار دشواری است؛ چراکه تنها رسیدن به حد مطلوب فناوری در صنعت، حد مناسبی از بازده اقتصادی را نتیجه نمی‌دهد؛ چرا که بازده اقتصادی، نیازمند تولید صنعتی و رقابت‌پذیری محصول است؛ اما این رقابت در مورد صنعت موشکی یا هسته‌ای مطرح نیست؛ زیرا در این موارد خاص بحث امنیت ملی مطرح است و نه بازده اقتصادی.

هرچند باید در اهداف بلندمدت کشور، رسیدن به صنعتی که توان رقابت با قدرت‌های با سابقه و برتر را داشته باشد، مدنظر قرار گیرد؛ اما این که در کوتاه‌مدت مسیر رشد و توسعه اقتصاد ایران از مسیر صنعت نمی‌گذرد تقریباً بدیهی می‌باشد؛ چرا که صرفاً با ارائه تولیدات صنعتی به داخل کشور به‌عنوان بازار هدف، نمی‌توان تولید رقابت‌پذیر داشت. از طرفی کالاهای صنعتی تولید داخل از نظر کیفیت و قیمت، توان رقابت با محصولاتی که با علم و فناوری روز در سایر کشورها تولید می‌شود، ندارد.

با وجود این که یک کارآفرین فراتر از وظایف شغلی حرکت می‌کند، در ایران اما اغلب دسترسی به اطلاعات برای عموم مردم ممکن نیست و بیشتر در دست کسانی است که توانایی لازم برای کارآفرینی را ندارند و یا می‌خواهند از اطلاعات، به سودهای کلان و سریع و کوتاه‌مدت دست یابند. نخستین مرحله از توسعه‌ی یک کشور کارآفرین، اصلاح سیستم مذکور است. کارآفرینی از تمرکز قدرت سیاسی جلوگیری می‌کند و باعث توزیع مجدد ثروت و درآمد و به تبع آن قدرت سیاسی خواهد شد؛ سپس با اصلاح فرهنگ در جامعه، مردم باید آگاه شوند که کارآفرینی در نهایت منجر به سودهای عالی می‌شود؛ در حالی که ممکن است در کوتاه‌مدت

نتوان به نتایج دلخواه رسید. این مهم با هدایت پس اندازها و اندوخته‌های شخصی به سمت کار و فعالیت اقتصادی، از خرید بی‌رویه و به تبع آن افزایش قیمت‌ها جلوگیری می‌کند.

۴- روش‌های کارآفرینی با رویکرد ارزآوری و اقتصاد مقاومتی در ایران

۴-۱- اهمیت برند سازی برای کارآفرینی در ایران

به‌طور کلی برندینگ، فرآیندی است که در طی آن به جایگاه احساسی و عاطفی یک محصول یا خدمت، افزوده می‌گردد و بدین‌وسیله، ارزش آن برای مشتریان و سایر ذی‌نفعان، افزایش می‌یابد. برندینگ دانشی است که با برتری دادن به یک برند باعث افزایش اعتبار و شهرت آن برند در بازار رقابت می‌گردد. اعتبار و شهرت یک برند به‌طور مستقیم می‌تواند منجر به فروش بیشتر و قیمت بالاتر محصولات و خدمات شود؛ به زبان دیگر برندسازی روش هوشمندانه تجارت و تولید ثروت است.

این همان نگاهی است که حسابدارها و مدیران مالی به برند دارند. برند برای آن‌ها بخشی از دارایی‌های نامشهود سازمان است و در ترازنامه ظاهر می‌شود و هنگام قیمت‌گذاری کسب‌وکار، مورد توجه قرار می‌گیرد. در ایران اما این مهم به درستی شناخته نشده و اجرا نمی‌گردد، بسیاری از کشورهای جهان، اکنون با برندسازی برخی محصولات از مواد غذایی گرفته (مانند مک دونالد) تا محصولات الکترونیکی (اپل و سامسونگ) یا نرم‌افزارها (مانند نرم‌افزارهای مهندسی) بسیار بیشتر از فروش نفت ایران ارزآوری دارند؛ در این راستا می‌توان ارزش صادرات گوشی‌های موبایل اپل در کشور آمریکا در برابر فروش نفت ایران را مثال زد.

۴-۲- مانعی به نام تولید رقابت‌پذیر

در ایران رویکرد حمایت و تشویق فعالان اقتصادی غیردولتی، تدوین و تصویب شده است و اثبات این ادعا از رهگذر ارائه مشوق‌ها، مزایا و معافیت‌ها، آن هم به‌صورت هدفمند و با رویکرد حمایت از فعالیت‌های اقتصادی مولد بخش رسمی اقتصاد امکان‌پذیر خواهد بود؛ اما با گذشت یک دهه از تفسیر اصل ۴۴ قانون اساسی با هدف کاهش تصدی‌گری دولت در امور تولیدی و توانمندسازی بخش خصوصی، شاهد آنیم که خصوصی‌سازی در کشور، همچنان به آرمان‌های

اصلی خود دست نیافته است. اقتصاددانان در جستجوی علل عدم اجرای صحیح برنامه خصوصی‌سازی در بسیاری از کشورهای در حال توسعه، موانع فنی، نهادی و قانونی موجود در محیط کسب و کار بنگاه‌های اقتصادی را مهم‌ترین عامل انحراف برنامه خصوصی‌سازی از اهداف اصلی خود برشمرده‌اند.

اگر هدف ارزآوری باشد ما نیازمند تولید رقابت‌پذیر بین‌المللی هستیم. کاهش هزینه نیروی کار یکی از فاکتورهای این مهم است، در حالی که ایران در این زمینه توان رقابت با برخی کشورها که نیروی کار ارزان قیمتی دارند ندارد اما می‌توان با افزایش بازدهی کارکنان و اصلاح سیستم کسب و کار به این منظور دست یافت.

شاخص رقابت‌پذیری جهانی که هر ساله توسط مجمع جهانی اقتصاد برای اغلب کشورهای جهان محاسبه و گزارش آن منتشر می‌شود، شاخص مهمی است؛ زیرا رقابت حرف نخست اقتصاد امروز جهانی است و از کوران رقابت است که منفعت خریداران و سود شرکت‌ها حداکثر می‌شود.

بر خلاف بسیاری از متغیرهای مهم اقتصادی مانند نرخ تورم و نرخ بیکاری که برای انتشار آن داده‌های صریح وجود دارد، رقابت‌پذیری متغیری است که برای محاسبه آن باید از روش‌های غیرمستقیم و ضمنی بهره جست؛ نقاط قوت ایران در شاخص رقابت‌پذیری جهانی از بین متغیرهای تشکیل‌دهنده، در شاخص میزان ابتلا به ایدز در جهان بهترین عملکرد را داشته و حائز رتبه یک شده و در نسبت بدهی دولت به تولید ناخالص داخلی رتبه ۹، در نسبت پس‌انداز به تولید ناخالص داخلی رتبه ۱۱ و در میزان ثبت‌نام در مقطع ابتدایی رتبه ۱۴ را کسب کرده است. در شاخص رقابت‌پذیری جهانی در شاخص‌های مربوط به بازار کار وضعیت شرکت‌ها، عملکرد ایران ضعیف بوده است. ایران در شاخص میزان تعرفه‌های وارداتی با متوسط ۲۷/۳ درصد رتبه ۱۴۰ و آخر، در میزان مشارکت زنان در بازار کار رتبه ۱۳۹ و در میزان دسترسی به وام رتبه ۱۳۸ را کسب کرده است. مطابق این گزارش، ایران در بین مرحله اول و دوم توسعه قرار دارد. مراحل توسعه از دید این گزارش ۳ مرحله هستند که به ترتیب عبارت‌اند از: توسعه نهاده محور، توسعه بهره‌وری محور و توسعه نوآوری محور.

۴-۳- اصلاح آموزش‌های دانشگاهی

در ایران نوعی دیوان‌سالاری دولتی و اقتصاد نفتی و الگوی ایدئولوژیک و رویکردهای سنتی وجود دارد که تعیین‌کننده سیاست‌ها، برنامه‌ها، ساختار و فضای دانشگاه در ایران شده است. نتیجه‌اش ناکارآمد شدن دانشگاه ایرانی و بازماندن آن از پویایی‌های لازم آکادمیک بوده است.

آموزش‌های دانشگاهی ما الگو گرفته از کشورهای صنعتی است که متناسب با الگوی پیشرفت موردنیاز کشور ایران نیست اما به نظر نمی‌رسد دانشگاه‌های موجود در ایران از سنت‌ها و موج‌های مختلف دانشگاه‌های غربی نیز پیروی کنند. فاصله دانشگاه‌های محقق نیز با نظام آموزشی سنتی در ایران، بسیار زیاد است و عملاً نمی‌توان دانشگاه‌ها را ادامه حوزه‌های علمیه سنتی دانست. با این اوصاف دانشگاه‌هایی که در ایران به وجود آمدند پدیده‌ای تصادفی در تاریخ ایران بودند به طوری که کارآفرین نمی‌تواند با فراغ بال فارغ‌التحصیل دانشگاه‌ها را به کار گیرد و دنبال افرادی است که به طرق مختلف آموزش‌های غیررسمی دیگری را نیز فراگرفته باشند.

برخی از مشکلات سیستم دانشگاهی کشور به شرح زیر است:

عدم اشتغال دانش‌آموختگان و مهاجرت بخشی از آنان که توانایی بالاتری دارند.

عدم مهارت‌آموزی دانشجویان

بی‌انگیزه شدن دانشجویان و عدم توجه به کارآفرینی و ایجاد خلاقیت در دانشجو

افزایش کمی دانشجو به‌ویژه در دوره‌های تحصیلات تکمیلی بدون توجه به کیفیت

عدم ارتقای بینش دانشجویان نسبت به تفکر علمی و آینده‌نگری

عدم توجه کافی به دوره‌های فنی و حرفه‌ای، کاردانی و کارشناسی موردنیاز کشور

عدم توجه به نیازهای کشور از نظر تعداد و نوع افراد متخصص لازم و رشد بی‌رویه

دانشگاه‌هایی که معیارهای دانشگاهی ندارند.

وابستگی زیاد به بودجه دولتی

عدم ارتباط کافی بین جامعه و دانشگاه

ضعف همکاری‌های بین‌المللی

تمرکزگرایی و یکنواختی سیستم آموزش و پژوهش در کشور

عدم توجه کافی به ارتقای اخلاق علمی

عدم توجه دانشگاه‌ها به مسئولیت‌های اجتماعی

۴-۴- حمایت از قانون مالکیت فکری در ایران

ایران از سال ۲۰۰۱ عضو سازمان جهانی مالکیت فکری است و تا به حال تعدادی از پیمان‌های مربوط به مالکیت فکری را پذیرفته است. ایران در سال ۱۹۵۹ به پیمان پاریس برای حمایت از مالکیت صنعتی پیوست؛ همچنین در سال ۲۰۰۳ به پیمان مادرید برای ثبت بین‌المللی علائم ملحق شد و در سال ۲۰۰۵ عضو توافقنامه لیسبون به منظور حمایت از نام منشأ و ثبت بین‌المللی آن شد که حفاظت از نام جغرافیایی مرتبط با محصولات را تضمین می‌کند.

حقوق مالکیت فکری، مفهوم حقوقی نوینی است که از فعالیت‌ها و محصولات فکری در زمینه‌های تجاری، علمی، ادبی و هنری حمایت می‌کند؛ به عبارت دیگر، حقوق مالکیت فکری مجموعه‌ای از قوانین و مقرراتی است که از اثرات ناشی از فکر، خلاقیت و ابتکار بشر حمایت کرده و در این راستا یک سری حقوق مادی محدود به زمان و حقوق معنوی دائمی به پدیدآورنده آن اعطاء می‌نماید؛ در نبود این حقوق برای توسعه‌دهندگان بومی باعث دلسردی کارآفرینان، مخترعان و توسعه‌دهندگان سیستم‌های نرم و سخت گردیده است؛ به طوری که این گروه از افراد نمی‌توانند از نفع مادی حاصل از ابداع و نوآوری خود، بهره‌مند گردند.

۴-۵- طرح‌های بومی، محلی و ملی

۴-۵-۱- تولید و صادرات سنگ تزئینی

خام فروشی سنگ‌ها از سه جهت مطلوب نیست: نخست از دست دادن ارزش به دلیل پایین بودن محصولات اولیه و دوم از رونق انداختن واحدهای فرآوری سنگ در رقابت با خریداران سنگ خام و سوم واردات سنگ به کشور که چندین برابر ارزش حاصل از صادرات محصولات خام را از کشور خارج می‌کند.

با توجه به این که تقریباً نیمی از صادرات سنگ ایران به دلیل هزینه تمام‌شده‌ی بالای تولید در حوزه صنعت سنگ در کشور به صورت خام می‌باشد، باید رقابت‌پذیر نمودن صنعت سنگ به بهبود وضعیت این قسمت کمک کرد.

۴-۵-۲- پتانسیل بالای گیاهان دارویی و طب سنتی

طب سنتی، ایرانی و اسلامی که به تازگی نیز مورد توجه جامعه‌ی علمی و مردم کشور نیز قرار گرفته است، شامل طیف وسیعی از داروهای طبیعی است که قریب به اتفاق آن‌ها در داخل کشور قابلیت تولید دارند که نیاز به تجهیزات پیچیده وارداتی نیز ندارند؛ با تبلیغات و آگاه سازی به جا در میان کشورهای هدف می‌توان هم از مزایای گردشگران سلامت بهره‌مند شد و هم با فروش داروهای طبیعی ارزآوری قابل توجهی برای کشور رقم زد؛ علاوه بر این می‌توان با گسترش بازار هدف، علاوه بر بازار داخلی، مطالعات و تحقیقات وسیع‌تری در این زمینه انجام داد.

۴-۵-۳- فرش دستباف و صنایع دستی

این صنایع که دارای آموزش و اشتغال‌زایی سریع و با اعتبارات کم هستند می‌توانند به‌عنوان صنایع کوچک، متوسط و بزرگ مورد توجه قرار گیرند.

۴-۵-۴- کسب‌وکارهای دیجیتال

این کسب‌وکارهای نوپا بستری فراهم نموده است تا بدون نیاز به حضور فیزیکی، به‌وسیله درگاه‌های اینترنتی جهانی بتوان به تجارت پرداخت که با توجه به مخاطبان بالای برنامه‌ها و بازی‌های دیجیتال، درآمد بالایی عاید ایده پردازان این عرصه و به تبع آن ارزآوری برای کشور خواهد بود.

۴-۵-۵- گردشگری

هر گردشگر برابر با سی بشکه نفت ارزآوری دارد؛ پس می‌توان با ایجاد برنامه‌های تبلیغی و کاهش ایران هراسی کشورهای دشمن، به تعداد گردشگران افزود؛ همچنین با معرفی مراکز سیاحتی داخل ایران می‌توان جلوگیری از خروج گردشگران سیاحتی را در دستور کار قرار داد؛ چرا که کشور پهناور و چهارفصل ایران با پیشینه‌ی تاریخی کهن، جذابیت‌های کم‌نظیری برای گردشگران دارد که بسیار مغفول مانده است.

۴-۵-۶- توریسم ورزشی یا ارزآوری با ابزار ورزش

توریسم ورزشی بین ۵ تا ۱۱ درصد از تمام سفرهای دنیا را به خود اختصاص می‌دهد. توریسم ورزشی مؤلفه‌ای جدا از اقتصاد، فرهنگ و جامعه نیست و رشد متوازن آن‌ها، زمینه حضور گردشگران این حوزه را فراهم می‌کند. گسترش رشته‌های ورزشی و معرفی آن‌ها و تقویت فرهنگ گردشگر پذیری و تدوین و تنظیم بازی‌های جذاب بومی و محلی ایرانی، جذابیت‌های طبیعی ویژه ورزش‌های زمستانی وجود بیش از هزار بازی بومی ثبت شده و اقوام و اقلیت‌های مختلف زبانی و دینی، خود بستری مهم در ارزآوری غیرنفتی محسوب می‌شود.

۴-۵-۷- گردشگری هنری

منظور از گردشگری هنری صرفاً تأمین درآمد و معاش زندگی چند هنرمند نیست؛ بلکه در یک سیستم گردشگری هنری منضبط، مشاغل و افراد زیادی وارد بازار کار و سرمایه می‌شوند و در کنار کار اقتصادی آن‌ها، نشاط جامعه بیشتر می‌شود.

۵- جلوگیری از خروج کاذب ارز از کشور

نرم‌افزارهایی که به‌طور قفل شکسته در ایران استفاده می‌شود و سیستم مهندسی و خدمات کشور ما و حتی ادارات دولتی به آن خو گرفته‌اند، اگر به‌طور قانونی و رعایت حق تولیدکنندگان خارجی آن خریداری گردد سالیانه مبلغ بسیار بالایی ارز از کشور خارج خواهد شد. شاید در وهله اول این‌گونه به نظر بیاید که وقتی شکستن قفل نرم‌افزارها به سادگی ممکن است چه نیازی به خرید یا توسعه نرم‌افزارهای داخلی است، اما باید در نظر داشت که دیر یا زود ایران ملزم است که حق کپی‌رایت جهانی را به رسمیت بشناسد و گذشته از آن شرکت‌های توسعه‌دهنده نرم‌افزار هم با تغییر رویه عرضه نرم‌افزار در آتی از حالت تحت سیستم عامل به حالت ابری امکان شکستن قفل نرم‌افزاری را به صفر خواهند رساند و این‌گونه هر شخص یا نهاد دولتی به اجبار باید به خریداری این نرم‌افزارها اقدام کند؛ چراکه نمی‌توان به یکباره استفاده از سیستم نیمه سنتی یا نرم‌افزارهای داخلی را جایگزین کرد؛ پس تا فرصت باقی است باید با حمایت برنامه نویسان داخلی، به رفع نیازهای داخلی پرداخت. این مهم که باعث

اشتغال بخش اعظمی از دانش‌آموخته‌های دانشگاهی نیز خواهد شد، باعث می‌شود کشور با پدیده‌ی شوک ارزی در سال‌های آتی مواجه نگردد.

کالاهایی که نمونه‌ی آن در داخل تولید می‌شود و هیچ دلیلی برای خروج ارز از کشور در این زمینه وجود ندارد، یکی دیگر از مصارف ارزی کاذب به شمار می‌رود؛ همچنین کالاهایی که اکثراً از لحاظ مطابقت با استانداردهای موردنیاز همچون بهداشتی و غذایی در حاله‌ای از ابهام قرار دارند، با به وجود آوردن مشکلات بعدی، حتی باعث خروج ارز ثانویه برای درمان‌های ناشی از غیراستاندارد بودن این مواد واردات دارو می‌شوند. همچنین در شرایط تحریم و کمبود ارز، بایستی واردات کالاهای غیرضروری که اولویت واردات کشور محسوب نمی‌شوند، ممنوع گردند.

۶- نتیجه‌گیری

کارآمد سازی منابع و امکانات کشور ایران در دهه‌های اخیر مورد توجه قرار گرفته است؛ چراکه کشورهای توسعه یافته می‌توانند با تغییرات موردنظر خود از طرق مختلف بر روی قیمت جهانی نفت، اقتصاد کشورهایی را که بودجه آن‌ها بر پایه نفت بسته می‌شود، تحت تأثیر قرار دهند.

کارآفرینی می‌تواند افق‌های جدید اقتصادی را بر پایه منابع شناخته نشده یا کمتر شناخته شده پیش روی اقتصاد کشور بگشاید.

استفاده از ترکیب جمعیتی جوان کشور و تولیدات بومی و ملی، در کنار صنعت و فناوری که هم اکنون در بسیاری از کشورها مورد توجه قرار گرفته است، می‌تواند کشور را در رسیدن به ارزآوری مطلوب یاری کند و از مشکلات ناشی از کمبود ارز بکاهد.

همچنین ظرفیت کسب و کارهای دیجیتال و آنلاین در دو جهت باید مورد توجه قرار گیرد، نخست ظرفیت ساخت و توسعه نرم‌افزار و بازی که مخاطبان بسیاری در داخل و خارج از کشور داراست و دیگری جلوگیری از شوک ارزی احتمالی ناشی از ابری کردن ارائه نرم‌افزارها.

اصلاح سازوکارهای دولتی و رفع موانع کسب و کارهای نوپا، ایجاد سیستم بیمه، برندسازی، تسهیل تولید رقابت‌پذیر، اصلاح آموزش‌های آکادمیک و همسوسازی آن با نیازهای ملی، صرفه‌جویی ارزی و حمایت از قانون مالکیت فکری همراه با توجه به ظرفیت‌های ملی همه و همه می‌توانند ارزآوری بسیار بالاتر و مطمئن‌تری نسبت به منابع نفتی برای کشور ایران به ارمغان بیاورند.

منابع

- ابلاغ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، ۱۳۹۲
- احمدی، محمود، ۱۳۸۹، کارآفرینی، انتشارات محراب قلم، تهران
- انصاری، زمیفر و مهسا مهجوری، ۱۳۹۷، بررسی شیوه‌های مدیریتی کارآفرینی اقتصاد مقاومتی برای پرورش ریسک‌پذیری کارکنان (مطالعه موردی شرکت توزیع برق زاهدان)، یازدهمین کنفرانس بین‌المللی حسابداری و مدیریت و هفتمین کنفرانس کارآفرینی و نوآوری‌های باز، تهران، شرکت همایشگران مهر اشراق
- جوادی اصل، فاطمه و عبدا... حسین‌پور، ۱۳۹۷، نقش کارآفرینی و حمایت از تولید ملی در اقتصاد مقاومتی، اولین همایش ملی مدیریت، اقتصاد و اقتصاد مقاومتی
- فراست خواه، مقصود، ۱۳۹۱، نشریه‌ی دانشجویی صلا، دانشکده فنی دانشگاه تهران، سال سوم
- مرادی شهر بابک، محمدرضا، ۱۳۹۳، گام‌های اصلی تحقق کارآفرینی سازمانی، همایش بین‌المللی مدیریت
- مقیم، سید محمد، ۱۳۸۴، سازمان‌های دولتی کارآفرین، تهران، نشر فرا اندیش
- ملا محمدی، مجید و نجمه مختاری، ۱۳۹۷، اهمیت کارآفرینی در سازمان‌های امروزی، اولین کنفرانس علمی پژوهشی دستاوردهای نوین در مطالعات علوم مدیریت، حسابداری و اقتصاد ایران، ایلام، موسسه آسو سیستم آرمون